

Yrityskaupan hyväksyminen: VR-Yhtymä Oy / Vecra Oy

Kilpailu- ja kuluttajavirastolle on 16.6.2017 ilmoitettu järjestely, jossa VR-Yhtymä Oy hankkii yksinomaisen määräysvallan Vecra Oy:ssä.

VR-Yhtymä Oy (jäljempänä "VR-Yhtymä") on Suomen valtion omistama yhtiö, joka harjoittaa henkilö- ja tavaraliikennettä Suomen rautateillä ja maanteillä ja siihen liittyvää huolinta-, terminaali-, varastointi- ja muuta logistiikkatoimintaa, liikenne- ja muun infrastruktuurin suunnittelu-, rakentamis- ja kunnossapitotoimintaa sekä muuta kuljetustoimintaa tukevaa liike- ja palvelutoimintaa. VR-Yhtymä on VR-konsernin emoyhtiö.

Vecra Oy (jäljempänä "Vecra") on ennen yritysjärjestelyä ollut VR-Yhtymän ja Rail Gourmet UK Holdings Limitedin (jäljempänä "Rail Gourmet")¹ yhteisyritys, joka on Rail Gourmetin 40 %:n vähemmistöosuudesta huolimatta säilynyt VR-Yhtymän konserniyhtiönä. Se harjoittaa ravitsemisliike- ja kioskitoimintaa sekä ravitsemuspalvelutoimintaa VR-Yhtymän junissa sekä VR-Yhtymän yhdessä Venäjän rautatiet OAO RZD:n kanssa ope-roimissa Helsingin ja Pietarin välillä kulkevilla Allegro-junissa. Ravintola-toimintaa Vecralla on yhteensä 16 ravintola- tai kioskipisteessä viidellä rautatieasemalla. Junissa Vecralla on sekä ravintolavaunutoimintaa että kärrymyyntiä.

Yrityskaupan ilmoittajan mukaan yrityskaupan kannalta relevantteja Vecran toimintoja ovat yhtäältä ravintola- ja kahvilapalvelut kaukojunien junamatkustajille ja toisaalta rautatieasemien läheisyydessä tarjottavat ravintola-, kahvila- ja kioskipalvelut. Ilmoittajan mukaan ravitsemuspalveluita junamatkustajille on perusteltua tarkastella kokonaisuutena, johon kuuluvat sekä junissa tarjottavat ravitsemuspalvelut että muut ravitsemuspalvelut, joita matkustajat pystyvät hyödyntämään junamatkan aikana tai ajallisesti hyvin lähellä sitä. Maantieteellisesti junamatkustajille tarjottavia ravitsemuspalveluita voidaan ilmoittajan mukaan tarkastella VR-yhtymän kaukoliikenteen junaverkoston laajuisina. Ravitsemus- ja kioskipalveluita rautatieasemien läheisyydessä on ilmoittajan mukaan perusteltua tarkastella kokonaisuutena, johon kuuluvat sekä asemilla että niiden ympäristössä tarjottavat palvelut.

Muut VR-konsernin yhtiöt eivät toimi samoilla markkinoilla Vecran kanssa. Vecra harjoittaa kuitenkin liiketoimintaansa yhtäältä VR-Yhtymän kotimaan kaukoliikenteen junissa ja toisaalta osin VR-konsernin omistamalla rautatieasemilla tai niiden välittömässä läheisyydessä sijaitsevilla liiketiloilla.² Il-

¹ Rail Gourmet harjoittaa pääasiassa raideliikenteeseen liittyvää ravitsemisliiketoimintaa Isossa-Britanniassa, Skandinaviassa sekä muualla Euroopassa yhteisyritysten ja tytäryhtiöidensä kautta.

² Vecra maksaa VR-Yhtymälle kaupallisin perustein määriteltyä vuokraa asemien liiketiloista sekä ravintolavaunuista ja myyntikärryjen tukipisteistä junissa.

moittajan mukaan näin ollen VR-konsernin kaukoliikenteen joukkoliikennepalveluita ja VR-konsernin rautatieasemilla omistamien liiketilojen vuokralle tarjoamisen palveluita³ voidaan tarkastella osana samaa vertikaalista palveluketjua. Kaukoliikenteen matkustajajoukkoliikenteen palveluita on ilmoittajan mukaan perusteltua tarkastella kokonaisuutena, johon kuuluvat ainakin lento-, juna- ja linja-autoliikenne. Maatieteellisesti näitä palveluita voidaan ilmoittajan mukaan tarkastella Suomen laajuisina.

Yrityskaupan ilmoittaja on toimittanut Kilpailu- ja kuluttajavirastolle vuoden 2016 osalta tietoja relevantteina pitamiensä markkinoiden kokonaisuutensa arvoista sekä osapuolten markkinaosuuksista kyseisillä markkinoilla. Ilmoittajan mukaan junamatkustajille tarjottavien ravitsemuspalveluiden kokonaisuutensa arvo oli vuonna 2016 myynnin arvoltaan noin [60–90]⁴ miljoonaa euroa Avecran markkinaosuuden ollessa [20–30] %. Rautatieasemien läheisyydessä sijaitsevien ravitsemus- ja kioskipalveluiden kokonaisuutensa arvo oli ilmoittajan mukaan Helsingissä⁵ vuonna 2016 myynnin arvoltaan noin [170–200] miljoonaa euroa Avecran markkinaosuuden ollessa [1–10] %. Kaukoliikenteen matkustajajoukkoliikenteen palveluiden kokonaisuutensa arvo oli ilmoittajan mukaan vuonna 2016 myynnin arvoltaan noin [550–600] miljoonaa euroa VR-Yhtymän markkinaosuuden ollessa noin [35–45] %.

Yrityskaupan ilmoittajan mukaan VR-Yhtymällä on ollut jo ennen nyt kyseessä olevaa yritysjärjestelyä käsissään Avecran keskeiset operatiiviset palvelut, jotka ovat olleet keskeinen osa VR-Yhtymän muita palveluita. Esimerkiksi VR-konsernin kotimaan kaukoliikenteen junissa matkustajille tarjottavat ravintola- ja kahvilapalvelut on ilmoittajan mukaan jo ennen yrityskauppaa vakiintuneesti toteutettu sisäisesti Avecrassa kautta. Ilmoittajan mukaan käytännön päätöksentekotilanne Avecrassa ei juurikaan muutu järjestelyn seurauksena.

Kilpailu- ja kuluttajaviraston arvion mukaan yrityskauppa ei kilpailulain (948/2011) 25 §:ssä tarkoitetulla tavalla olennaisesti estä kilpailua Suomen markkinoilla tai niiden oleellisella osalla ottaen huomioon muun ohella sen, että VR-Yhtymä on jo ennen yrityskauppaa käyttänyt Avecrassa yhteistä määräysvaltaa eikä yrityskaupalla ole vaikutuksia yritysten toimintaan markkinoilla. Kilpailu- ja kuluttajaviraston markkinaselvityksessä ei ole myöskään ilmennyt, että yrityskaupalla olisi haitallisia vaikutuksia.

³ Ilmoittajan mukaan rautatieasemilla sijaitsevien liiketilojen vuokralle tarjoamisen markkinan tarkastelu ei sen kapeuden vuoksi ole lähtökohtaisesti perusteltua ottaen huomioon, että rautatieasemien välittömässä läheisyydessä on tyypillisesti tarjolla runsaasti vastaaviin käyttötarkoituksiin sopivaa liiketilaa.

⁴ Hakasulkeisiin merkityissä kohdissa tarkka tieto on poistettu liikesalaisuutena.

⁵ Ilmoittaja on arvioinut ravitsemus- ja kioskipalveluita rautatieasemien läheisyydessä Helsingin rautatieaseman kilpailutilanteen mukaan. Ilmoittajan mukaan Helsingin rautatieaseman lähialue on Avecran ravitsemus- ja kioskipalveluiden kannalta keskeisin toiminta-alue.

Kilpailulain 27 § sisältää kiellon ryhtyä toimenpiteisiin yrityskaupan toteuttamiseksi ennen kuin yrityskauppa on hyväksytty ilman ehtoja tai ehdollisena taikka kaupan on katsottava tulleen muutoin hyväksytyksi. Kilpailulain 28 §:n mukaan elinkeinonharjoittajalle, joka panee yrityskaupan täytäntöön 25 tai 27 §:n vastaisesti, määrätään 12 §:ssä tarkoitettu seuraamusmaksu, jollei menettelyä ole pidettävä vähäisenä tai seuraamusmaksun määräämistä kilpailun turvaamisen kannalta muutoin perusteettomana. Hallituksen esityksen (HE 243/1997) mukaan seuraamusmaksun määrääminen edellyttää ilmoitusvelvollisuuden tai täytäntöönpanokiellon olennaista rikkomista.

Ilmoitettua yrityskauppaa koskeva kauppakirja on allekirjoitettu 23.5.2017. Kauppakirjan allekirjoittamisen jälkeen kauppahinta on maksettu ja VR-Yhtymä on nimittänyt Avecran hallitukseen myyjän edustajien tilalle uudet jäsenet. Yrityskauppa on ilmoitettu Kilpailu- ja kuluttajavirastolle 16.6.2017. Näin ollen yrityskauppa on toteutettu kilpailulain 27 §:n vastaisesti.

Yrityskaupan ilmoittajan mukaan kilpailulain vastainen menettely on johtunut siitä, että järjestelyn ilmoitusvelvollisuus on ollut haastava hahmottaa. Tähän on puolestaan vaikuttanut muun muassa se, että Avecra on Rail Gourmetin vähemmistöomistuksesta huolimatta säilynyt VR-konserniyhtiönä ja identifioitunut voimakkaasti osaksi VR-Yhtymän omaa toimintaa. Lisäksi VR-Yhtymällä on ollut jo ennen nyt kyseessä olevaa yritysjärjestelyä käsissään Avecran keskeiset operatiiviset palvelut, jotka ovat olleet keskeinen osa VR-Yhtymän muita palveluita. Yrityskaupan ilmoittaja on välittömästi virheen havaittuaan keskeyttänyt täytäntöönpanotoimet ja ilmoittanut yrityskaupan Kilpailu- ja kuluttajavirastolle.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto toteaa ensinnäkin, että yrityskaupan ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönti on vakava rikkomus, josta lähtökohtaisesti esitetään seuraamusmaksua. Päätös seuraamusmaksun esittämisestä tehdään kuitenkin tapauskohtaisen kokonaisharkinnan perusteella, minkä lisäksi seuraamusmaksun esittäminen edellyttää ilmoitusvelvollisuuden tai täytäntöönpanokiellon olennaista rikkomista. Virasto on seuraamusmaksun esittämistä harkitessaan ottanut muun ohella huomioon sen, että ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönti on ollut seurausta erehdyksestä ja että ilmoitusvelvollinen on ollut välittömästi yhteydessä Kilpailu- ja kuluttajavirastoon erehdyksen havaittuaan. Lisäksi virasto on ottanut huomioon sen, ettei ilmoitusvelvollisuuden alainen yrityskauppa ole tosiasiallisesti vaikuttanut kilpailuolosuhteisiin relevanteilla markkinoilla. Kokonaisuutena arvioituna edellä todetusta seuraa, ettei Kilpailu- ja kuluttajavirasto pidä seuraamusmaksun esittämistä tässä yksittäistapauksessa kilpailun turvaamisen kannalta perusteltuna.

Ratkaisu

Kilpailu- ja kuluttajavirasto hyväksyy yrityskaupan, jossa VR-Yhtymä Oy hankkii yksinomaisen määräysvallan Avecra Oy:ssä.

Sovelletut säännökset

Kilpailulaki (948/2011) 21, 22, 24, 25, 26 ja 28 §.

Muutoksenhaku

Kilpailu- ja kuluttajaviraston tässä asiassa antamaan päätökseen saa hakea muutosta markkinaoikeudelta kilpailulain 44 §:n mukaan siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Lisätietoja päätöksestä antaa tutkija Jenna Lampinen, puhelin 029 505 3769, sähköposti etunimi.sukunimi@kkv.fi.

Ylijohtaja

Timo Mattila

Tutkija

Jenna Lampinen